

Fra metaevalueringen af NAV reformen – refleksioner om magt ved udforming, gennemførelse af og opfølgning på reformevalueringer

Morten Balle Hansen

Professor, Ph.d. i Offentlig Organisation og Forvaltning
Center for Organisation, Management og Administration
Institut for statskundskab, Aalborg Universitet, Danmark

Disposition

1. Om metaevalueringen af NAV reformen
2. Tre magtperspektiver
3. Konklusion og et paradoks

METAEVALUERINGEN

Hvorfor en metaevaluering?

I forbindelse med afslutningen af evalueringen af NAV-reformen besluttede Norges forskningsråd at nedsætte et ekspertpanel med henblik på at gennemføre en metaevaluering med udgangspunkt i spørgsmålet:

Hvad kan der fremadrettet læres af evalueringen af NAV-reformen?

Ideen var at fremtidige forskningsbaserede evalueringer af store velfærdsstatslige reformer skulle drage nytte af de erfaringer der er gjort i forbindelse med evalueringen af NAV-reformen.

Metaevalueringens opmærksomhedspunkter

De konklusioner ekspertpanelet er nået frem til vedrørende fremtidige evalueringer af større politiske reformer er formuleret som **opmærksomhedspunkter**

Hermed mener vi nogle kritiske punkter, som de centrale aktører i evalueringen – opdragsgiver, evaluator og de der evalueres - må være opmærksomme på, forholde sig til og træffe beslutninger om

Opmærksomhedspunkter udspringer af en *balancegang* mellem og afvejning af flere modsatrettede, men legitime hensyn

Trade offs, grænser, dilemmaer og paradokser

Der kan være tale om mere eller mindre stejle *trade offs*, hvor opprioriteringen af et hensyn nødvendigvis må betyde nedprioriteringen af et andet

Der kan også være tale om nogle *grænser* – eksempelvis hensynet til den frie forskning – som ikke må overskrides

Der kan også være tale om regulære *dilemmaer*, hvor evalueringen vil blive kritiseret uanset hvilke resultater den kan fremvise

Nogle gange viser *paradokser* – i betydningen tilsyneladende modsætninger – sig imidlertid netop kun at være tilsyneladende. Hvis de håndteres pragmatisk og løsningsorienteret under hensyntagen til den konkrete kontekst som evalueringen foregår i kan de i praksis vise sig at være falske modsætninger.

De 8 opmærksomhedspunkter

- 1: Hvilke fordele og ulemper er der ved en forskningsbaseret evaluering organiseret i Forskningsrådet sammenlignet med alternative modeller?
- 2: Hvilke aktører bør inddrages ved formuleringen af evalueringsopdraget?
- 3: Hvilke medlemmer bør indgå i styringsgruppen?
- 4: Hvilke principper bør kendetegne relationen mellem styringsgruppe og forskere?
- 5: Hvordan håndteres flere og vanskeligt forenelige målsætninger for evalueringen?
- 6: Hvordan indarbejdes fleksibilitet i evalueringsprocessen?
- 7: Hvor ambitiøse bør man være med henblik på at integrere de forskellige forskningsmoduler i en evaluering?
- 8: Bør mulighederne for at evaluere være styrende for beslutningen om og implementeringen af reformer?

Publikationer fra metaevalueringen

Breidahl, K. N., Furubo, J.-E., Halvorsen, K., & Hansen, M. B. 2014.

Opmærksomhedspunkter ved evaluering af politiske reformer. Rapport fra metaevalueringen af NAV-reformen i Norge. In M. ekspertpanel (Ed.). Oslo: Norgesforskningsråd.

Breidahl, K. N., Gjelstrup, G., Hansen, M. B., & Hansen, H. F. 2015. Evaluering af politisk-administrative reformer: En komparativ analyse af evalueringen af de største reformer i Danmark og Norge. *Økonomi og Politik*: 34-45.

Hansen, M. B., Breidahl, K. N., Halvorsen, A., & Furubo, J.-E. 2015. Otte opmærksomhedspunkter ved evaluering af politiske reformer. *Økonomi og Politik*: 24-33.

Centralt i enhver evaluering står forholdet mellem viden og magt

Tre Magtperspektiver på metaevalueringen

Tre typer magt

Magttyper

Kendetegn

Direkte magt

Beslutningsmagt (politikere, lederne)

Indirekte magt

Magt til at påvirke, hvad der skal træffes beslutninger om (dagsordenen), beslutningsgrundlaget og hvordan der følges op (implementering) (forvaltningen, evaluatorene/analytikerne)

Institutionel magt

Det der tages for givet og som der ikke eller kun vanskeligt kan stilles spørgsmålstegn ved (strukturelt betinget magt)

”External evaluation of public sector reforms in terms of methodologically rigorous (social science-based) evaluation research is still more or less a rarity throughout all countries ...” (Wollmann, 2003: 250)

INSTITUTIONEL MAGT

Iagttagelse I - institutionel magt I

Da NAV reformen i Norge blev besluttet var det en selvfølge,

- at den skulle evalueres og
- at denne evaluering skulle være forskningsbaseret og organiseres af forskningsrådet

I et internationalt perspektiv er den Norske model usædvanlig:

- Dels er det reglen snarere end undtagelsen at store politiske reformer ikke evalueres
- Dels – hvis de evalueres – er en intern evaluering organiseret af regeringen/forvaltningen mere almindelig

lagttagelse I- institutionel magt 2

Institutionel magt er relateret til opmærksomhedspunkt I:

Hvilke fordele og ulemper er der ved en forskningsbaseret evaluering organiseret i Forskningsrådet sammenlignet med alternative modeller?

Måske får man først øje på den institutionelle magt der er knyttet til en evalueringskultur når man træder ud af den kultur hvor den virker?

Beslutningsmagt (politikere, lederne)

DIREKTE MAGT

lagttagelse 2 – direkte magt

En central diskussion ved Metaevalueringen var, hvorledes udøvelsen af den direkte beslutnings magt burde tilrettelægges i evalueringens organisering

Opmærksomhedspunkterne 2-3-4:

2: Hvilke aktører bør inddrages ved formuleringen af evalueringsopdraget?

3: Hvilke medlemmer bør indgå i styringsgruppen?

4: Hvilke principper bør kendetegne relationen mellem styringsgruppe og forskere?

Ideen om at evalueringer skal "tale sandhed til magten" er en central værdi i evalueringer – derfor er magtdistance så vigtig – men det kan hæmme direkte anvendelse

Magt til at påvirke, hvad der skal træffes beslutninger om (dagsordenen), beslutningsgrundlaget og hvordan der følges op (implementering) (forvaltningen, evaluatorene/analytikerne)

INDIREKTE MAGT

Iagttagelse 3 – indirekte magt I

I evalueringsfeltets selvforståelse er det en præmis, at evalueringer iværksættes med sigte på at spille en rolle i praktisk handling

NAV-evalueringen er primært anvendt til en langsigtet vidensopbygning, oplysning og demokratisk debat, og kun i begrænset omfang til at påvirke beslutningsprocessen og justere implementeringsprocessen

lagttagelse 3 – indirekte magt 2

Evalueringsforskningen tyder på at den direkte anvendelse af evalueringer i beslutningsprocesser er forholdsvis sjælden

Det gælder sandsynligvis i særlig grad forskningsbaserede evalueringer

Bør en langsigtet vidensopbygning, oplysning og demokratisk debat være det primære formål med forskningsbaserede evalueringer af store politiske reformer?

Konklusion – tre iagttagelser om evaluering og magt

Institutionel magt:

- *Måske får man først øje på den institutionelle magt, der er knyttet til en evalueringskultur, når man træder ud af den kultur hvor den virker?*

Direkte magt:

- *Ideen om at evalueringer skal ”tale sandhed til magten” er en central værdi i evalueringer – derfor er magtdistance så vigtig – men det kan hæmme direkte anvendelse*

Indirekte magt:

- *Bør bidrag til en langsigtet vidensopbygning, oplysning og demokratisk debat være det primære formål med forskningsbaserede evalueringer af store politiske reformer?*

Distance og nærhed - et paradoks

Hvordan sikres en *passende distance* så evalueringen kan generere genuin ny viden der kan “*tale sandhed til magten*”

samtidig med at

der sikres en *passende nærhed* så den nye viden er relevant for en praksis i stadig forandring og kan integreres i denne praksis?

Al evalueringspraksis handler også om hvordan relationen mellem viden og magt håndteres og organiseres

Det er metaevalueringen af NAV-reformen også et eksempel på